

ВИЧ статусың турындагы мәгълүмат сиңа ничек ярдәм итә ала

- 1 Әгәр анализ нәтижәләре синдә ВИЧ юк дип күрсәтә икән, син үз яшәү рәвешенә зарарлану куркынычы белән бәйлә булуын беләсең, димәк, аны үзгәртә һәм килчәктә **инфекция йоктыруны булдырмый кала** аласың.
- 2 Әгәр нәтижәләр синдә ВИЧ бар дип күрсәтә икән, син тормышыңны куркыныч астына куярлык авыруларны булдырмас өчен шунда ук медицина ярдәме сорап мөрәҗәгать итә аласың. Тикшеренү һәм дөвәләү никадәр иртәрәк башлана, **сәламәтлегеңне саклап калу** өчен шансларың шуның кадәр күбрәк дигән сүз.
- 3 Әгәр дә үзеңдә ВИЧ булуын беләсең икән, әйләнә-тирәңдәгеләрне – сексуаль партнерларны һәм наркотик кабул итүчеләрне **инфекция йоктырудан саклай аласың**.
- 4 Әгәр дә синдә ВИЧ һәм син **әни булырга жыенасың икән**, вакытында табибларга мөрәҗәгать иткән һәм СПИД үзәге билгеләгән махсус медицина препаратларын (профилактик АРВТ) регуляр рәвештә кулланган очракта, син вирусны балага йоктыру куркынычын шактый (2% ка кадәр) төшерә аласың.
- 5 Әгәр дә син үзеңдә ВИЧ булып та, партнерыңда ВИЧ булмавын беләсең икән, сез сексуаль яктан куркыныч булмаган, ягъни, **партнерыңа ВИЧ йоктырмый торган**, һәм алай гына да түгел, килчәктә сәламәт балалар алып кайту өчен киртә булмаслык ысулны куллану турында килешә аласыз.
- 6 Тикшеренү нәтижәләрен белү сиңа “бәлки миндә ВИЧ һәм мин аны белми йөримдер” дигән **куркыныч уйлардан, билгесезлектән котылырга ярдәм итәчәк**.
- 7 Россиядә ВИЧ-инфекцияне заманча дөвәләудән файдаланырга мөмкин һәм ул бушка тәкъдим ителә

СӘЛАМӘТЛЕК САКЛАУНЫҢ ДӘҮЛӘТ АВТОНОМИЯЛЕ ОЕШМАСЫ «ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ СӘЛАМӘТЛЕК САКЛАУ МИНИСТРЛЫГЫНЫҢ СПИД ҺӘМ ЙОГЫШЛЫ АВЫРУЛАР БЕЛӘН КӨРӘШҮ ҺӘМ ПРОФИЛАКТИКА БУЕНЧА РЕСПУБЛИКА ҮЗӘГЕ»

Ачык Сәламәтлек Институтының материаллары кулланылды

www.infospid.ru

ВИЧка ТИКШЕРЕНУ НИ ӨЧЕН ӘҺӘМИЯТЛЕ

? Нәрсә ул ВИЧ, СПИД?

ВИЧ -кешеләрдә була торган иммунодефицит вирусы (шуның кыскартылган атамасы).

В (вирус) - тере организм күзәнәкләренәң эчендә генә үрчи ала торган микроорганизм.

И (иммунодефицит) - организмның иммун (саклау) системасының нормаль эшчәнлегенә бозылу. Ул организмның кайбер авыруларга каршы тору сәләте кимүгә китерә.

Ч (человек – кеше) – бу вирус кешеләргә генә йога.

СПИД:

С (синдром)– төрле авыруларны һәм халәтләренә бер-берсеннән аерып тора торган билгеләр һәм симптомнар (СПИД белән авыручының күптөрле авырулары һәм шуңа бәйлә инфекцияләре булырга мөмкин).

П (приобретенный – кабул ителгән, алынган) – ягъни, тумыштан килгән түгел, ә яшәү барышында йоктырылган.

И (иммуно-) – ягъни, кешенең төрле авырулар китереп чыгара торган бактерия, вирус һәм гөмбәләрдән саклай торган иммун системасына караган.

Д (дефицит) – ягъни, нәрсәнең дә булса җитешмәве.

ЛЖВ – ВИЧ белән зарарланган кешеләр «уңай ВИЧлы», «ВИЧ инфекцияле», «ВИЧ белән яшәүчеләр» дип йөртеләләр.

Димәк, ВИЧ – ул кешеләргә йога торган вирус, ә СПИД – уңай ВИЧлы кешедә барлыкка килергә һәм көчәергә мөмкин булган авыру.

? ВИЧ ничек йога?

ВИЧ инфекция йогуның өч кенә юлы бар:

- 1 **Женси юл** – саклану чараларыннан (ягни, презервативтан) башка ораль, вагиналь һәм аналь секс.
- 2 **Парентераль юл** – зарарланган кан аша. Кеше организмына ВИЧ белән зарарланган кан элэккәндә (гадәттә, наркотиклар кадаганда) стериль булмаган инструментлар куллану нәтижәсендә була.
- 3 **Вертикаль юл** – ВИЧның ананан балага күчүе. Уңай ВИЧлы ана үз баласына йөклә вакытта, тудырганда яисә аңа күкрәк сөте имезгәндә вирус йоктырырга мөмкин.

Көн күреш юлы белән – үбешү, кул бирешү, бергә спорт белән шөгыльләнү, бер үк савыт-саба, кашык-чәнечкеләр, сөлгеләр куллану нәтижәсендә, һәм хәтта бөжәкләр тешләгән очракта да, ВИЧ инфекциясе йокмый. Селәгәй, яшь һәм сидектә вирусның концентрациясе зур түгел, шуңа күрә әлеге биологик сыеклык аша да зарарланып булмый.

? Кешенең ВИЧ белән зарарланган яки зарарланмаган булуын ничек ачыкларга?

Вирус йоктыргач кеше бернинди авыру билгеләре тоймый әле. Шуңа күрә, әгәр кайчан да булса наркотиклар куллангансың, саклану чараларыннан башка женси мөнәсәбәткә кергәнсең һәм шул ук вакытта үзеңнең һәм якыннарыңның сәламәт булуын телесең икән, сиңа ВИЧка тест үтәргә кирәк.

Анализ өчен венадан аз гына күләмдә кан алына. Анализ вируска каршы антитәнчекләр булу-булмауны ачыкларга ярдәм итә. Антитәнчекләр – кан плазмасының аксымнары. Алар организмга чит матдәләр – вируслар кергән очракта барлыкка килә.

ВИЧ антитәнчекләренә тестны СПИДка каршы көрәш һәм профилактика үзәкләрендә һәм башка медицина оешмаларында тапшырырга мөмкин. ВИЧка тест үтү синең күп вакытыңны алмас. Ул бушка, конфиденциаль (үзеңнән кала, нәтижәләрен бары тик СПИД үзәгендәгә дөвалаучы табиб кына беләчәк) яки аноним (бу очракта исемне әйтү кирәкми) эшләнә.

! Серонегатив тәрәзә

ВИЧка тестны инфекция йоктыру куркынычы булган контакттан соң ук үтүнең мәгънәсе юк. ВИЧ йоктыру моментынан алып антитәнчекләр барлыкка килү вакытына кадәр (алар булган очракта ВИЧ инфекция диагнозы куела да инде) беркүпме вакыт үтәргә тиеш (гадәттә, өч ай).

Бу вакыт аралыгында вена аша наркотиклар кулланганда һәм женси мөнәсәбәтләр вакытында инфекция йоктырмас өчен (әле йогып өлгермәгән булса) һәм, вирус синең организмыңа элэккән икән инде, димәк, башка кешеләргә йоктырмас өчен, аеруча нык саклану чаралары күрергә кирәк.

! ВИЧ инфекцияләренә дөвалау

Дөваламаган очракта ВИЧ инфекцияле кешеләрнең сәламәтлеге иртәме-соңмы начарая башлый. Ел үткән саен кешенең иммун системасын вирус ныграк какшата

бара, бу, үз чиратында, төрле авыруларның (аларны икенчел авырулар дип тә атыйлар, мәсәлән, пневмоцист пневмония, туберкулезның авыр формалары, гөмбә инфекцияләре (кандидоз), Капоши саркомасы, ракның кайбер төрләре һәм башка төрле авырулар) көчәюенә китерә.

ВИЧ инфекцияне дөвалаганда куллана торган препаратларны антиретровирус (АРВ), ә ВИЧ инфекцияне шул препаратлар белән дөвалауны антиретровирус терапия (АРВТ) дип атыйлар. ВИЧ инфекцияне дөвалау өчен өч яки аннан да күбрәк АРВ препарат кулланалар. Мондый дөвалау югары активлыктагы антиретровирус терапия (ВААРТ) дип атала.

ВААРТ вирусны юк итми, ләкин аның кеше күзәнәкләренә үтеп керүен һәм күзәнәкләрдә үрчүен тоткарлый. Ул ВИЧ яшәү циклының өч төп стадиясенә тәэсир итә:

- 1 Вирус һәм кешенең иммун күзәнәкләре кушылмасын өчен киртә булып тора (CD4).
- 2 Вирусның күзәнәк эченә керүенә тоткарлык ясый.
- 3 Вирусның күзәнәк эчендә яңадан житештерелүенә (репликация) киртә булып тора.

Бу вакытта организмдагы вируслар саны кими. Организмда сәламәт иммун күзәнәкләре күбрәк булган саен, ВИЧ азрак була, иммун системасы аны башка авырулардан яхшырак саклай, кеше үзен әйбәтрәк хис итә.

Вирус үрчүнең берничә этабына тәэсир итәр өчен өчтән дә ким булмаган АРВ препарат куллану кирәк. Алар ярдәмендә ВИЧ күзәнәкләре үрчүне тулысынча туктатырга мөмкин.

Шунысын да истә тоту кирәк: ВИЧ инфекцияне дөвалау инфекция булуын белгәннән соң түгел, ә дөвалаучы табиб тарафыннан күрсәтмә булган очракта гына башлана. Терапия башлангач даруларны даими рәвештә кабул итәргә кирәклегең дә онытырга ярамай, чөнки дөваланыу вакытындагы тәнәфсләр иммун системасына һәм аның киләчәктә дөвалау процессына тәэсиренә негатив йогынты ясарга мөмкин.

Бала табарга жыенган уңай ВИЧлы хатын-кызларның вакытында табибка мөрәжәгать итүе аеруча мөһим. Әгәр дә син үзең өчен махсус билгеләнгән медицина препаратларын регуляр рәвештә кабул итәсең икән, вирусның балага йогу куркынычы 2% һәм аннан да кимрәк була!

Россиядә ВААРТ препаратларын уңай ВИЧлы кешеләрнең күпчелеге, шул ук вакытта, наркотик кабул итүчеләр (яисә кайчан да булса кабул иткәннәр) дә куллана.

Иң мөһиме, ВИЧ инфекция белән СПИД үзәгендә теркәлгән очракта, үзеңнең сәламәтлегеңне яхшырта һәм гомереңне озынайта торган дөвалауны син бушка ала алачаксың.

